

Rapport
2020:21

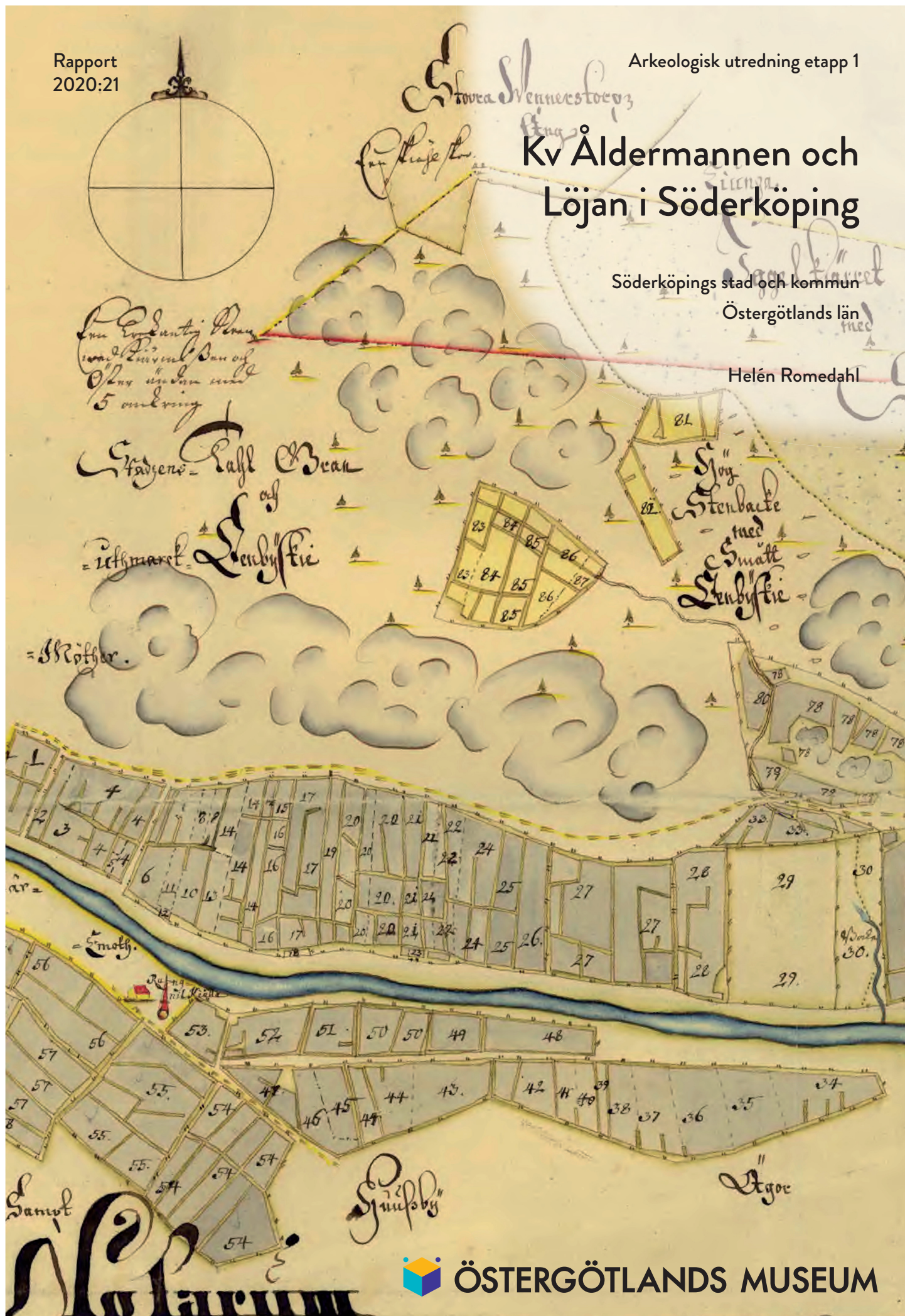
Arkeologisk utredning etapp 1

Kv Åldermannen och Löjan i Söderköping

Söderköpings stad och kommun

Östergötlands län

Helén Romedahl

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM

Tekniska och administrativa uppgifter

Fastighet/lokal/område/sträcka	Kv Åldermannen och Löjan
Socken/stad	Söderköping
Kommun	Söderköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	-
Digitala fastighetskartans blad	64F 8h SO
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Typ av undersökning	Arkeologisk utredning etapp 1
Länstyrelsens dnr	-
Länstyrelsens handläggare	-
ÖM dnr	0160/20
ÖM projektnr	001490
ÖM Instrasis-nr	-
Beställare	Söderköpings kommun
Kostnadsansvarig	Söderköpings kommun
Projektledare	Helén Romedahl
Personal	-
Entreprenad	-
Fältarbetstid	-
Totalt undersöktes	-
Fynd	-
Foto	-
Analyser	-
Grafik	Helén Romedahl
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.

Kv Åldermannen och Löjan i Söderköping

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Syfte	4
Metod och dokumentation	5
Kulturhistorisk bakgrund	5
Resultat och åtgärdsförslag	8
Referenser	8

Omslagsbild: Utsnitt ur 1701 års karta.

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM
ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD

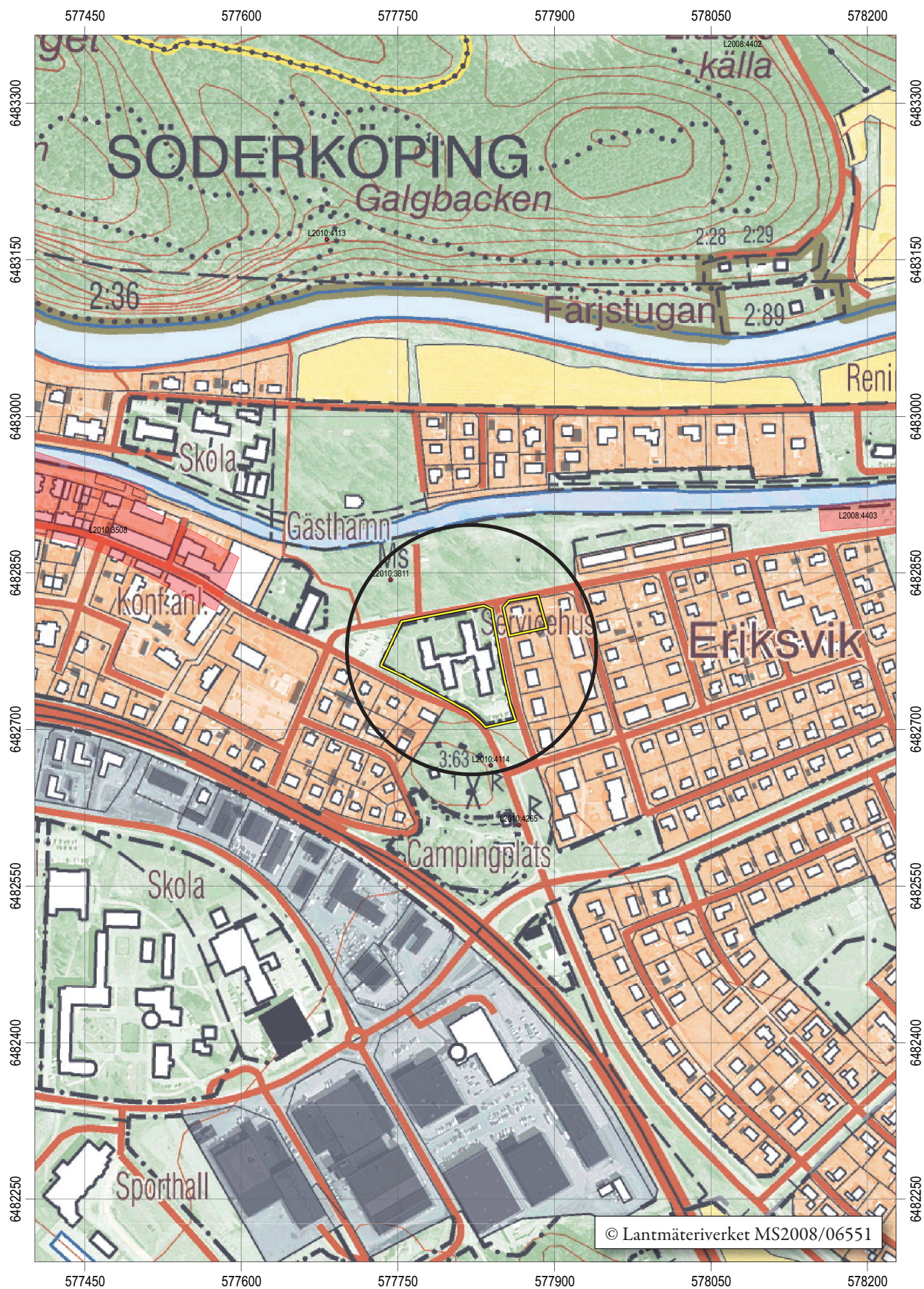
Box 232 • 581 02 Linköping • 013 - 23 03 00 • www.ostergotlandsmuseum.se

Sammanfattning

Östergötlands museum har utfört en frivillig arkeologisk utredning etapp 1 inom kv Åldermannen och Löjan i Söderköpings stad och kommun, Östergötlands län. Utredningen föranleddes av kommunens planer på nybyggnation inom ovan nämnda kvarter. Efter en sammanställning av kartstudierna samt områdets fornlämningsbild kunde Östergötlands museum konstatera att det aktuella utredningsområdet inte berörde någon känd forn- eller kulturlämning.

Helén Romedahl
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med utredningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Östergötlands museum har utfört en frivillig arkeologisk utredning etapp 1 inom kv Åldermannen och Löjan i Söderköpings stad och kommun, Östergötlands län. Utredningen föranleddes av kommunens planer på nybyggnation inom ovan nämnda kvarter. Efter en sammanställning av kartstudier samt områdets fornlämningsbild kunde Östergötlands museum konstatera att det aktuella utredningsområdet inte berörde någon känd forn- eller kulturlämning. Arbetet utfördes på uppdrag av Söderköpings kommun som även stod för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för utredningen och föreliggande rapport var undertecknad.

Syftet med den arkeologiska utredningen var att påvisa eventuella, ej kända, forn- och kulturlämningar inom aktuellt utredningsområde. Utöver detta skulle eventuella presumtiva lägen för fornlämningar lokaliseras inom utredningsområdet. Utredningens resultat ska vid eventuella framtida exploateringar ligga till grund för länsstyrelsens fortsatta bedömningar i ärende samt utgöra underlag för uppdragsgivarens planeringsarbete.

Metod och dokumentation

Utredningen innehöll tre huvudmoment:

- Kartstudier inklusive rektifiering av historiskt kartmaterial
- Genomgång av Riksantikvarieämbetets Fornreg
- Sammanställning av resultaten i rapportform

Kartstudierna syftade till att ge en kulturhistorisk bakgrunds bild av området och genomgången av Fornreg syftade till att lokalisera eventuell närliggande lämningar.

Kulturhistorisk bakgrund

Norr om utredningsområdet löper Viggebyvägen. I sydväst löper Skönbergagatan som tidigare var huvudvägen söderut till Västervik. En bit norr om utredningsområdet ligger Brunnsparken vilken är det största sammanhållna grönområdet i anslutning till Söderköpings stadskärna (Larsson 2009). Parken är belägen längs Storån som under medeltiden och tiden därefter var stadens huvudsakliga handelsled (Magnusson 2009).

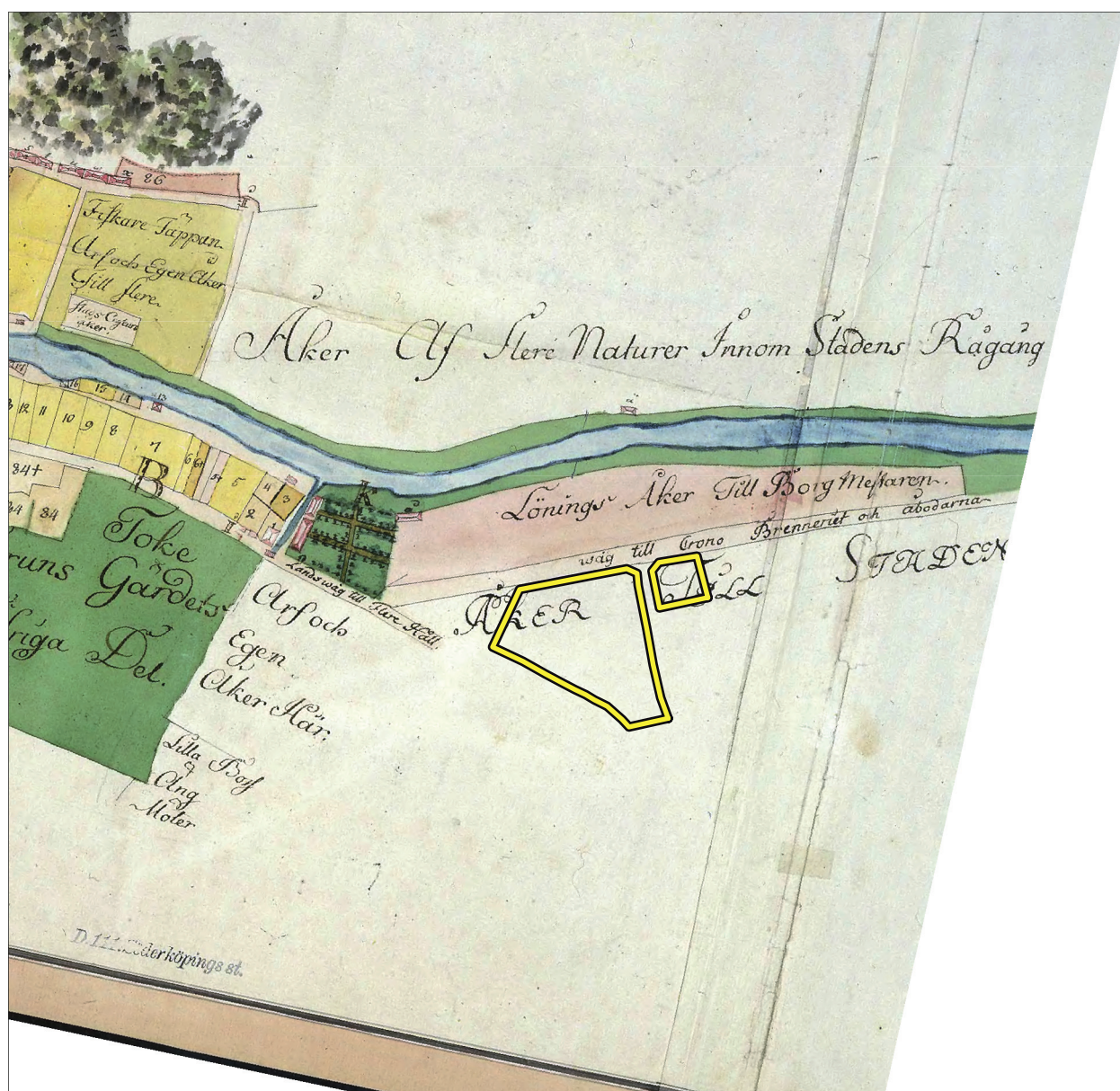

Figur 4. Utredningsområdet mot bakgrund av 1701 års karta. Skala 1:5 000.

Utredningsområdet mot bakgrund av det historiska kartmaterialet

Mot bakgrund av 1701 års karta (LMS D111-1:5) framgår det att utredningsområdet berör tomterna 44–47. I konceptet till denna karta är överskriften till dessa tomter "Följande lyckor av styvaktig lerjord" vilket antyder att området var uppdelat i små åkertäppor med olika ägare. Åker 43 ägdes t ex av en Adrian Witte.

På 1779 års karta (LMS D111-1:16) illustreras att de små åkertäpporna då försvunnit och ersatts av "åker till staden". Norr om stadsåkern löper den väg som på kartan beskrivs gå till Kronobränneriet och till åbodarna. Vägen ansluter i sin tur i norr till borgmästarens löneåker. Begreppet löneåker indikerar att den hade funktion som löneförmån för stadens borgmästare som fick behålla avkastningen från åkern.

Figur 5. Utredningsområdet mot bakgrund av 1779 års karta. Skala 1:5 000.

Även år 1813 (LMS D111-1:21) fungerade marken som åker.

Figur 6. Utredningsområdet mot bakgrund av 1813 års karta. Skala 1:5 000.

Närliggande fornlämningar

Utredningsområdet ligger drygt 170 m sydöst om fornlämning L2010:3508 (Söderköping 14), Söderköpings medeltida och historiska stadsområde. Det arkeologiska källmaterialet har påvisat att en tät och regelbunden stadsbebyggelse var under uppbyggnad redan under tidigt 1200-tal. Vid slutet av detta århundrande var de flesta av de medeltida institutionerna fullt utvecklade. Gatunätet inom Söderköpings centrala delar har i stort sett varit detsamma som under medeltiden med vissa förskjutningar och den skillnaden att en del mindre gränder försvunnit under årens lopp (Broberg & Hasselmo 1978).

Övriga närliggande lämningar till kv Åldermannen och Löjan kan föras in i två kategorier:

1 Fast fornlämning

Registrerad fast fornlämning med fornlämningsnummer, utmärkt på ekonomiska kartan eller nyupptäckt fast fornlämning upprättad efter preliminär nummerserie.

2 Övrig kulturhistorisk lämning

Lämningar med kulturhistoriskt värde, vilka normalt inte faller under lagar om kulturminnen (SFS 1988:950). Dessa lämningar bör karteras och dokumenteras och hänsyn bör tas vid exploatering.

Inga kända fornlämningar ligger inom utredningsområdets gränser. Strax söder om kv Åldermannen ligger emellertid två fornlämningar; L2010:4114 (Söderköping 17:1) och L2010:4265 (Söderköping 3:1). Det rör sig om rester efter en runsten samt en milstolpe. Drygt 40 m norr om kv Åldermannen finns en övrig kulturhistorisk lämning i form av minnessten, L2010:3811 (Söderköping 5:1), med porträttmedaljong och inskrift.

Tidigare utredningar etapp 1 och 2 i närheten av aktuellt planområde

I samband med ett detaljplanearbete för den östra delen av Brunnsparken och parkeringsplatsen i korsningen Viggebyvägen - Skönbergagatan utförde Östergötlands museum en arkeologisk utredning etapp 1 (Magnusson 2009). Kart- och arkivstudierna visade att utbredningsområdena varit nyttjade som åkermark fram till första hälften av 1900-talet. I samband med upprättandet av en detaljplan i Eriksvik utförde Arkeologgruppen i Örebro AB en utredning etapp 1 och 2.

Under etapp 2 upptogs 30 sökschakt om sammanlagt 450 m² strax norr om Viggebyvägen. På ett djup om 0,1 - 0,3 m under dagens markyta syntes ett äldre odlingslager över hela ytan. Den keramik som framkom i odlingslagret kunde dateras till 1800-1900-tal. Men det fanns även skärvor från 1600- och 1700-tal. Man dokumenterade även resterna efter en byggnad som uppförts i början av 1900-talet. Några arkeologiska lämningar påträffades inte (Rönngren 2016).

Resultat och åtgärdsförslag

Efter en sammanställning av kartstudier samt områdets fornlämningsbild kan konstateras att det aktuella utredningsområdet inte berör någon känd forn- eller kulturlämning.

Referenser

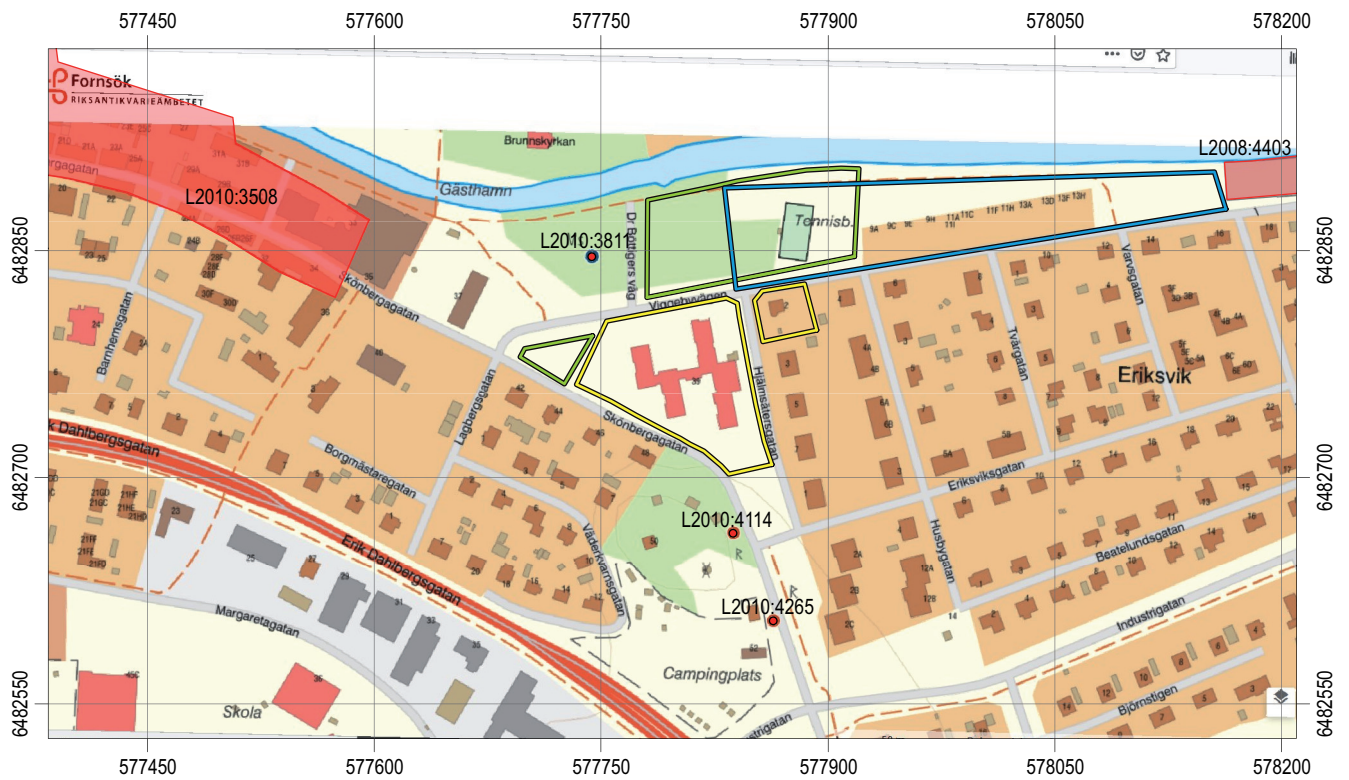
Litteratur

- Broberg, B & Hasselmo, M. 1978. Söderköping. Medeltidsstaden 5. Rapport. Riksantikvarieämbetet.
- Larsson, S. 2009. Kulturhistorisk utredning Brunnsparken Söderköping. Utredning för detaljplan Vimman, Söderköping 3:63, 3:45. Östergötlands museum rapport Dnr 209/10.
- Magnusson, M. 2009. Östra Brunnsparken och parkeringsplatsen korsningen Viggebyvägen-Skönbergagatan. Arkeologisk utredning etapp 1. Östergötlands museum. Rapport 2009:67.
- Rönngren, J. 2016. Borgmästarens löneåker i Söderköping. Arkeologisk utredning etapp 1 och 2. Söderköping 3:63, 3:28 och 3:45. Arkeologgruppen AB Rapport 2016:61.

Kartmaterial

Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS)

1701. D111-1:5. Geometrisk avmätning. Upprättad av Anders Mörn.
1779. D111-1:16. Mätning. Upprättad av Simon Petter Löfgren.
1813. D111-1:21. Mätning. Upprättad av Gustaf Johan Grevell.

Figur 7. Markering av närliggande forn- och kulturlämningar samt tidigare utförda utredningar i närheten av aktuellt område. Gröna polygoner avser 2009 års utredning och blå rektangel avser 2016 års utredning. Skala 1:5 000.

Östergötlands museum har utfört en arkeologisk utredning etapp 1 inom kv Åldermannen och Löjan i Söderköpings stad och kommun, Östergötlands län. Utredningen föranleddes av kommunens planer på nybyggnation inom ovan nämnda kvarter. Efter en sammanställning av kartstudier samt områdets fornlämningsbild kunde Östergötlands museum konstatera att det aktuella utredningsområdet inte berörde någon känd forn- eller kulturlämning.

ISSN 1403-9273
Rapport 2020:21